

Autoriõigus töölepingutes ja töövõtulepingutes

Eestis kehtib autorit toetav põhimõte – eeldatakse teose kaitstavust autoriõigusega. Seega lasub vastupidise tõendamise koormus vaidlustajal. Autoriõiguslikud vaidlused on aga sageli keerulised ja kallid. Ettevõtjal on seetõttu kasulik töölepingute ning töövõtulepingute sõlmimisel pöörata tähelepanu intellektuaalse omandi teemale vähemalt sama palju, kui konfidentsiaalsussätetele või tasustamise poliitikale.

ettevõtte ärisaladus ning ettevõttele kuuluv kaubamärk. Seega on ettevõtjal oluline saada ülevaade vähemalt enda tegevusvaldkonnaga seonduvast intellektuaalsest omandist.

Milliseid loometöö tulemusi saab autoriõigusega kaitsta? Autoriõigus kaitseb kirjandus-, kunsti- ja teadusteoseid, nende alla mahub aga väga lai, praktiliselt piiramatult loometeoste ring. Autoriõiguse seadus neid ei defineeri ning seaduses toodud näidisloetelu on ainult illustreeriva tähendusega. Kindlam on aga loometööde loetelu, mida kaitsta ei saa.

Näiteks ei kohaldata autoriõiguse seadust:

- ideedele, kujunditele, mõistetele, teooriatele, protsessidele, süsteemidele, meetoditele, kontseptsioonidele, printsiipidele, avastistele, leiutistele jms intellektuaalse tegevuse resultaatile, mis on kirjeldatud, selgitatud või muul viisil väljendatud teoses;
- rahvaloominguteoste;
- õigusaktidele ja haldusdokumentidele (seadused, seadlused, määrused, põhimäärused, juhendid, käskkirjad) ning nende ametlikele tõlgetele;
- kohtulahenditele ning nende ametlikele tõlgetele;
- riigi ametlikele sümbolitele ja organisatsioonide sümbolikal (lipud, vapid, ordenid, medalid, märgid jne);
- päevauudistele;
- faktidele ja andmetele;
- ideedele ja põhimõtetele, millel rajanevad arvutiprogrammi elemendid, kaasa arvatud programmi kasutajaliidese aluseks olevad ideed ja põhimõtted.

Seega kõige suhtes, mis ei ole selles loetelus, tuleb olla eriti tähelepanelik. Oluline on mees pidada, et autoriõigus on kõige universaalsem inimloomingu kaitsevahend ning **kui teoses on vähegi autori individuaalsust, on teos kaitstav.**

TÖÖLEPING JA AUTORIOIGUS

Kust algab kokkupuude autoriõiguse ning igapäevase äri ja töösuhete vahel? Alustame töötajatest. Enamikus ettevõtetes tegelevad töötajad iga päev loomingulise tööga: koostatakse koolitustele ettekandeid, illustratsioone, pannakse kokku ekspertarvamusi, analüüse, luuakse tarkvara, peetakse kõnesid või loenguid, täiendatakse juba tehtud

loomingulisi teoseid, tehakse kunstilisi või tehnilisi fotosid jne. Töölepingut sõlmides tuleb intellektuaalse omandi reguleerimisele kindlasti pühendada lepinguruumi.

Autoriõiguse seaduse § 32 lõike 1 alusel oleks tööandja huvid justkui kaitstud. Praktikas aga tekivad probleemid sellest, et seadus reguleerib vaid **otseste tööülesannete** täitmise korras loodud teoste autori varalisi õigusi, paraku aga täidavad töötajad iga päev ka jooksvaid tööülesandeid ning muid kohustusi, mis pole töölepingus kirjas ning mis seetõttu jäävad selle sätte ulatusest välja.

Seetõttu vajab tööandja täpsemat sõnastust, mis kaitseb ta huve tõhusamalt kui autoriõiguse seadus. Seega on tööandja huvides, et töölepingus oleks täiendavalt reguleeritud mitte ainult otseste tööülesannete käigus loodud teoste varaliste õiguste loovutamine, vaid et hõlmatud oleks kõikide töökohustuste raames loodavate teoste varalised õigused. Lisaks on väga oluline saada töölepingus luba autori isiklike õiguste kasutamiseks.

Kui soovitakse, et töötaja ei saaks ise oma isiklike õigusi teostada ega neid ka teistele isikutele litsentseerida, peab sõlmima kirjaliku ainulitsentsilepingu või lisama vastava klausli töö- või muusse töötegemise lepingusse (nt juhatuse liikme leping).

Ainulitsentsi puhul ei saa autor ehk käesoleval juhul töötaja või näiteks juhatuse liige ise enam samu õigusi teostada ning tööandjal on võimalik nende õiguste suhtes anda kasutusluba omakorda edasi näiteks ettevõttelt töö tellinud koostööpartnerile. Siit aga liigumegi edasi töövõtulepingu juurde.

TÖÖVÕTULEPING JA AUTORIOIGUS

Töövõtuleping on üks levinumaid lepinguid, mille alusel reguleeritakse koostööpartnerite vahelisi suhteid ja mille alusel praktikas tekivad ka autoriõiguslikud vaidlused. Tüüpiline näide on tarkvara või uue logo tellimine jne. Töövõtulepingu autoriõigusliku regulatsiooni puhul soovitusel andmine lähtub üldjuhul positsioonist – tellija huvides on veenduda, et isik, kellega leping sõlmitakse, lahendab korrektselt autoriõiguse küsimused oma töötajatega ja muude erinevate lepingute alusel teoseid loonud isikutega. Lisaks on tellija huvides saada autori varaliste õiguste omanikuks

ning isiklike õiguste osas ainulitsents. Paraku jäetakse praktikas isiklikud õigused enamasti täiesti tähelepanuta.

Kui läheneda olukorrale täitja (töö tegija, arendaja, reklaamibüroo, kunstniku, fotograafi) seisukohast, on eelmises lõigus kirjeldatud lahendus täitja jaoks kõige piiravam ja ebamugavam. Täitja ehk töö tegija huvides oleks tellijale anda nii varaliste kui ka isiklike õiguste puhul ainult lihtlitsents, mis täitja õigusi kõige vähem piiraks ja jätaks võimaluse kasutada teoseid ka edaspidises majandustegevuses.

Mõlema huvides on märkida töövõtulepingu alusel üleantavad ja litsentseeritavad autoriõigused lepingusse võimalikult selgelt ja konkreetselt.

LEPINGUD SELGEKS JA KORREKTEKS

Soovitus ettevõtjale on järgmine: sõnastage oma lepingud korrektselt ning vajaduse korral kaasake asjatundja (advokaat, majasisene jurist). Mees tuleb pidada, et teose kaitstavuse vale hindamine viib nii autori varaliste kui ka isiklike õiguste rikkumiseni ning Eesti kohtud suhtuvad autoriõiguste rikkumisse tõsiselt. Lisaks on hea teada, et ka interneti suhtes kehtivad absoluutselt kõik autoriõiguse reeglid. Seega ärge jätke intellektuaalse omandi küsimusi tähelepanu ja hooleta ükskõik millises oma äritegevuses.

Intellektuaalse omandi kaitse teema on muutunud järjest aktuaalsemaks. Igapäevatoos puutume me sageli kokku juhtumitega, kus ettevõtjad ei ole teadvustanudki intellektuaalse omandi olemasolu ettevõttes ning seetõttu ei ole ka õiguste kaitsega tegeletud. Sisuliselt tähendab see ettevõtja jaoks saamata jäänud kasumit.

Kalev Käosaar
Patendibüroo Käosaar & Co
patendivolinik